

„OBSTAJĘ PRZY STANOWISKU, ŻE CHODZI TU O POMNIK POLITYCZNY..”

Podczas niemieckiej okupacji w Polsce doszło do celowego niszczenia – na niespotykaną dotąd skalę – polskich dóbr kultury, miejsc pamięci narodowej oraz kultu religijnego. Już podczas kampanii wrześniowej w 1939 r. Niemcy zbombardowali klasztor na Jasnej Górze, co trudno było uzasadnić względami militarnymi. Był to początek zaplanowanej, systematycznej akcji. Niszczono nie tylko pomniki polskich dowódców, narodowych bohaterów i wieszczów, ale także zwykłe przydrożne kapliczki i krzyże. Wśród zabytków uznanych przez Niemców za szczególnie niepożądane znalazły się między innymi pomniki Najświętszego Serca Jezusowego.

Kult Serca Jezusowego rozwijał się od XIX w. na ziemiach polskich szczególnie intensywnie. Obok religijnego miał on również silny charakter patriotyczny. Liczba fundacji pomników i figur znacząco wzrosła po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Powstały wtedy zarówno monumentalne obiekty, na przykład pomnik Serca Jezusowego w Poznaniu, jak i niewielkie figury w wiejskich parafiach.

Pomnik Najświętszego Serca Jezusowego w Ostrowie Wielkopolskim wzniesiono 25 października 1936 r. z inicjatywy ostrowskiego kanonika Ludwika Jarosza, w jubileusz pięćsetlecia istnienia parafii. Został on ufundowany przez obywateli należących do cechu rzeźniczego i wędzarniczego imienia Trójcy Świętej.

Podczas okupacji niemieckiej pomnik został zniszczony jak setki innych. Zanim jednak zapadła decyzja o rozebraniu go, doszło do ożywionej wymiany korespondencji między niemieckimi urzędami. Zachowane dokumenty administracji okupacyjnej dotyczące tej sprawy ukazują, często w komicznym świetle, sposób urzędowania niemieckich władz.

Może pomnik ocalałby. Początkowo Niemcy uznali go za zabytek o czysto religijnym charakterze, jednak grupa folksdojczów postanowiła zainteresować nim landrata (starostę powiatu). Rozpoczęto zatem szczegółowe dochodzenie w sprawie polskich akcentów narodowych na pomniku. Komisarz urzędu miasta po konsultacjach z jednym z folksdojczów poinformował landrata, że już samo miejsce, w którym stanął pomnik, „zostało uznane za wyzwanie rzucone Niemcom, a to dlatego, iż miejsce to (tak zwany kąt niemiecki)” zamieszkuje ludność niemiecka. Argumentem dodatkowym świadczącym „o politycznym charakterze” pomnika Najświętszego Serca Jezusowego był fakt, że „katolicyzm i nacjonalizm polski tworzyły jedność i miały jeden cel – walkę przeciwko Niemcom [...]”. Ostateczne wnioski komisarza zostały ujęte w następujący sposób: „[...] Obstawiam zatem przy stanowisku, że chodzi tutaj o pomnik polityczny, i bardzo bym się ucieszył, gdyby (im wcześniej, tym lepiej) zniknął”.

Ponieważ sprawa nabrała charakteru politycznego, uznano za stosowne zainteresować nią posterunek gestapo w Łodzi, burmistrza Ostrowa oraz Miejski Urząd Budowlany, a sam pomnik pieczołowicie obfotografowano. Starosta nie był jednak w stanie podjąć samodzielnej decyzji co do losów zabytku. Sprawa ostatecznie dotarła do samego gauleitera Arthura Greisera – namiestnika tak zwanego Kraju Warty, który osobiście zarządził likwidację pomnika w Ostrowie. Wówczas z czystym sumieniem lokalna administracja zaczęła rozbiórkę pomnika, co ostatecznie nastąpiło w marcu 1941 r.

Smutnym epilogiem tego aktu było znalezienie przez Niemców dokumentu fundacyjnego umieszczonego pod kamieniem węgielnym. Dokument ten upamiętniał fakt postawienia pomnika oraz wymieniał z imienia i nazwiska jego fundatorów. Najprawdopodobniej tymi osobami zainteresowała się niemiecka policja, kwalifikując je jako „polskich nacjonalistów”. Niestety, trudno dziś powiedzieć, jakie były ich dalsze losy.

Oddział Wehrmachtu, przy pasach widoczne klamry z napisem „Bóg z nami”